

STORE NORSKE LEKSIKON

Lesekommisjonen
lesekommisjonen@kd.dep.no

Oslo, 31. august 2026

Høringsinnspill fra Store og Lille norske leksikon

Barn og unge blir bedre lesere og får økt leseglede når de møter tekster de ønsker å forstå, og når lesingen gir dem kunnskap og ferdigheter til videre tekstforståelse. Derfor mener vi at Leseløftet også må være et kunnskapsløft.

Store norske leksikon og Lille norske leksikon takker for muligheten til å gi innspill til Lesekommisjonen. Vi vil særlig framheve betydningen av sakprosa, begrepslæring og kvalitetssikrede kunnskapstekster i leseopplæringen.

VÅRE TRE HOVEDOPPFORDRINGER

1. **Se lesing og kunnskap i sammenheng.** Lesekommisjonen bør tydelig framheve at ordforråd, begrepsforståelse og kunnskap om verden er avgjørende for leseforståelsen. Sakprosa og kunnskapstekster må derfor ha en sentral plass i leseopplæringen i alle fag.
2. **Anbefal kvalitetssikrede og tilgjengelige kunnskapsressurser.** Store norske leksikon (snl.no) og Lille norske leksikon (lille.snl.no) bør framheves som viktige læringsressurser for begrepslæring, leseopplæring og faglig arbeid. Samfunnet har behov for tilgjengelig kunnskap som er skrevet på norsk og kvalitetssikret av fagfolk. Kommisjonen bør gi lærere, skoleeiere og foreldre konkrete råd om hvordan slike ressurser kan brukes.
3. **Sikre Lille norske leksikon som varig kunnskapsinfrastruktur.** Lille norske leksikon står uten finansiering fra 2027, når den privatfinansierte oppstartsperioden er over. Vi oppfordrer Lesekommisjonen til å anbefale nasjonale myndigheter å sikre videre drift av et gratis, reklamefritt og universelt utformet leksikon skrevet spesielt for barn og andre som trenger enklere tekster.

Store norske leksikon
Osterhaus' gate 27, 0183 Oslo
redaksjonen@snl.no
www.snl.no
Org.nr. 914 337 658

Med opptil 3,5 millionar unike brukarar i månaden og 600 000 lesne artiklar kvar dag er Store norske leksikon den største norske nettstaden for forskings- og kunnskapsformidling. Nettstaden blir gjeve ut av den ideelle foreininga Store norske leksikon, medlemene er dei norske universiteta og andre ideelle kunnskapsinstitusjonar. Innhaldet i leksikonet blir skrive og oppdatert av 1400 fagansvarlege, der fleirtalet er forskarar ved universiteta.

LESELØFTET MÅ OGSÅ VÆRE ET KUNNSKAPSLØFT

Lesing er ikke en ferdighet som eksisterer uavhengig av det man leser om. For å forstå en tekst trenger leseren både ordforråd, begreper og forkunnskaper om emnet. Når barn lærer hva *demokrati*, *fotosyntese*, *religion*, *inflasjon* eller *grunnstoff* betyr, lærer de ikke bare nye fakta. De får samtidig bedre forutsetninger for å forstå den neste teksten der begrepet forekommer. Dette er særlig viktig i fagene. Å bli en god leser i naturfag handler også om å forstå naturfaglige begreper og framstillingsmåter. Det samme gjelder historie, samfunnsfag, matematikk og alle andre fag.

Lesekommisjonens mandat legger stor vekt på at leseopplæringen skal knyttes til læring i ulike fag. Vi mener kommisjonen bør gå et skritt videre og tydelig slå fast at oppbygging av kunnskap, ordforråd og begrepsforståelse er en del av selve leseopplæringen. Derfor bør barn og unge møte et stort mangfold av gode tekster: skjønnlitteratur og sakprosa, lange og korte tekster, bøker, lærebøker, aviser, oppslagsverk og andre digitale tekster.

LESEGLEDE FINNES OGSÅ I SAKPROSA

Arbeidet for økt leseglede må omfatte mer enn skjønnlitteratur. Mange barn leser fordi de vil finne ut av noe: Hvorfor er himmelen blå? Hvorfor blir den av og til rød? Hvem var Napoleon? Hvorfor finnes det vulkaner? Hva betyr kommunisme? Hvor stor kan en blåhval bli? Nysgjerrighet er en sterk drivkraft for lesing. En elev som i utgangspunktet ikke ønsker å lese en roman, kan likevel lese mange tekster dersom emnet interesserer.

Oppslagsverk har en særlig egenskap i denne sammenhengen. Leseren begynner ofte med et konkret spørsmål, men møter nye ord og ideer underveis. Interlenker gjør det mulig å bevege seg videre fra ett begrep til et annet og selv bestemme hvor langt og i hvilken retning man vil gå. Leser du om trær i Lille norske leksikon, møter du raskt begreper som stamme, grein og blad. Leser du om DNA i Store norske, kommer du videre til blant annet genetikk, arv og nukleinsyrer. Noe av gleden ved å lese leksikon er at man begynner med ønsket om å forstå én ting, og så leser videre.

MESTRING GJENNOM TEKSTER PÅ RIKTIG NIVÅ

Lille norske leksikon og Store norske leksikon gir en mulighet som vi mener er særlig interessant i leseopplæringen: Leseren kan møte den samme kunnskapen på ulike språklige nivåer.

Lille norske leksikon har korte artikler, enkelt språk og forklarer vanskelige begreper underveis. Artiklene er koblet til tilsvarende artikler i Store norske leksikon, som vanligvis er lengre og faglig mer detaljerte. En elev som synes en tekst om for eksempel buddhisme, nasjonalisme, universet, Romerriket eller klima er vanskelig, kan derfor begynne i Lille norske leksikon. Når eleven har fått tak på de viktigste begrepene og sammenhengene, blir terskelen lavere for å gå videre til Store norske leksikon, læreboka eller andre og mer krevende tekster.

Dette kan brukes aktivt i leseopplæringen. Målet er ikke at eleven alltid skal lese enkle tekster, men at en tilgjengelig tekst kan være et stillas som gjør det mulig å mestre den vanskeligere. Lærere beskriver nettopp denne bruken i skolen: «Bruker artikler derfra både digitalt og utskrift. Veksler spesielt mellom verkene dersom vi jobber med tunge tema og mye ordforklaringer.» En annen lærer beskriver Lille norske som «en inngangsport» til mer omfattende kunnskapskilder.

ELEVER TRENGER KVALITETSSIKREDE DIGITALE KUNNSKAPSKILDER

Barn og unge leser store mengder tekst på skjerm. En viktig del av leseopplæringen må derfor være å lære dem å orientere seg i et digitalt tekstlandskap. Det betyr ikke at digitale tekster bør erstatte bøker eller lengre sammenhengende tekster. Barn trenger konsentrasjon, utholdenhet og erfaring med lengre lesing. Men de trenger samtidig gode steder å slå opp ord, skaffe seg forkunnskaper, undersøke et tema og kontrollere opplysninger.

En stor fordel med leksikon på internett er at vi kan oppdatere daglig, og nesten umiddelbart ved store historiske hendelser. Da kong Harald 5. døde 28. august tok det under en halvtime før lærere og elever kunne lese oppdaterte artikler om den avdøde kongen, den nye kongen, kongehuset og om ritualer og tradisjoner ved en monarks bortgang både i Store og Lille norske leksikon.

Behovet for kvalitetssikrede digitale kunnskapskilder blir større når stadig mer informasjon formidles gjennom søkemotorer, sosiale medier og generativ kunstig intelligens. Elever møter tekster der avsender, kildegrunnlag og kvalitet ikke alltid er tydelig. Store og Lille norske leksikon bygger på et annet prinsipp: Artiklene skrives av mennesker, forfatterne er navngitte, innholdet kvalitetssikres av fagfolk og redaksjonen har ansvar for at feil blir rettet. Artikkelen er den samme for alle lesere og kan lenkes til, siteres, undersøkes og diskuteres. Det gir lærere og elever et felles holdepunkt. Kildekritikk handler ikke bare om å avsløre dårlige kilder. Elever må også lære å kjenne igjen gode kilder og vite hvor de kan gå når de trenger informasjon de kan stole på.

OM STORE NORSKE LEKSIKON OG LILLE NORSKE LEKSIKON

Store norske leksikon er et gratis og reklamefritt digitalt allmennleksikon. Artiklene skrives av fagfolk og følges opp av redaktører. SNL har 1400 fagansvarlige og over 200 000 artikler. I 2025 ble artiklene lest 99,5 millioner ganger. Foreningen Store norske leksikon eies og finansieres av universitetene, høyskoler og ideelle organisasjoner, og mottar statsstøtte gjennom Kulturdirektoratet.

Lille norske leksikon ble lansert i 2024 og bygger på den samme modellen for faglig kvalitetssikring, men artiklene er kortere og språket enklere. Leksikonet er særlig utviklet for elever på mellomtrinnet, men brukes også av yngre barn, personer med lesevansker og mennesker som lærer norsk. Leksikonet har om lag 200 forfattere og over 4100 artikler. Det siste året artiklene blitt lest rundt 4 millioner ganger.

Lille norske leksikon oppfyller alle krav til universell utforming, i tillegg følger alle tekstene prinsippene for klarspråk, formulert i Språkloven. Dette gjør tekstene tilgjengelig for alle, uansett bakgrunn, språklige ferdigheter og nedsatt funksjonsevne. Ved inkluderende utforming, tilpasset tekst og teknisk løsning, bidrar leksikonet til å presentere tilpasset kunnskap og informasjon til barn og unge, og fremme både leseglede og demokratisk deltakelse. Korte artikler, enkelt språk og luftig struktur gjør at terskelen for å begynne å lese blir lav.

I 2026 fikk Lille norske leksikon *Brukeropplevelsesprisen for digitale løsninger* fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. I begrunnelsen skriver juryen blant annet: *I en tid preget av mye feilinformasjon og usikkerhet på hva som er sann informasjon, leverer Lille norske leksikon fakta man kan stole på. Løsningen er derfor en gavepakke til alle som ønsker å gi barn og andre lett tilgang til faktasjekket informasjon som er lett å lese.*

RÅD TIL SKOLENE

Lesekommisjonen bør anbefale skolene å bruke kvalitetssikrede sakprosaer aktivt i leseopplæringen i alle fag. Store og Lille norske leksikon kan blant annet brukes i begrepslæring. Før elevene skal lese en vanskelig fagtekst, kan de slå opp sentrale begreper og skaffe seg nødvendige forkunnskaper. Læreren kan også la elevene lese om samme tema i Lille og Store norske leksikon og undersøke hvordan den samme kunnskapen forklares på forskjellige nivåer.

Leksikonene kan også knytte lese- og skriveopplæringen sammen. Elevene kan lese flere artikler om et emne, finne de viktigste begrepene og deretter formulere en forklaring med egne ord. De kan sammenligne kilder, undersøke hvem som har skrevet dem og diskutere hvorfor ulike tekster framstiller det samme emnet forskjellig. Slik blir lesing et redskap for både kunnskapsbygging, kildekritikk og skriving.

ELEVSJEKING SOM LESEAKTIVITET

Lille norske leksikon lar skoleklasser delta direkte i utviklingen av tekstene. Elevene leser en artikkel og markerer ord og setninger de synes er lette eller vanskelige. Tilbakemeldingene brukes av redaksjonen når artiklene videreutvikles. For skolene fungerer dette samtidig som en konkret lese- og begrepsaktivitet. Elevene må ta stilling til hva de forstår, hvilke begreper som skaper problemer og hvordan en forklaring kan gjøres bedre. De deltar dessuten i et reelt arbeid: Tilbakemeldingene deres påvirker tekster som senere skal leses av andre barn. Lesekommisjonen kan oppfordre skoler og skoleeiere til å delta i slike former for elevmedvirkning.

RÅD TIL LÆRERUTDANNINGENE

Lesekommisjonens mandat åpner også for anbefalinger til lærerutdanningene og etter- og videreutdanningene. Vi mener lærere bør få kompetanse i å bruke kvalitetssikrede digitale kunnskapsressurser som en del av leseopplæringen. Det gjelder blant annet hvordan man kan bygge forkunnskaper før lesing, arbeide systematisk med fagbegreper, tilpasse tekster til ulike lesenivåer og lære elever å navigere mellom enklere og mer avanserte framstillinger av samme emne. Dette er ferdigheter lærere trenger i alle fag, ikke bare i norskfaget.

RÅD TIL FORELDRE

Foreldre trenger også kunnskap om hvilke steder på nettet barna trygt kan bruke når de vil utforske, lese og lære. Dette er særlig relevant ved leksearbeid. Mange skoleoppgaver krever at eleven skal forstå, forklare eller bruke et begrep. Da kan et oppslagsverk være et godt supplement til læreboka. Lille norske leksikon er fortsatt nytt, og mange foreldre kjenner ikke tilbudet. Også Store norske leksikon har forandret seg vesentlig siden foreldregenerasjonen selv gikk på skolen. Lesekommisjonen bør derfor gjøre foreldre oppmerksomme på at begge ressursene er gratis tilgjengelige.

LILLE NORSKE LEKSIKON TRENGER VARIG FINANSIERING

Lille norske leksikon ble utviklet fordi vi gjennom mange år fikk tilbakemeldinger fra elever og lærere om at artiklene i Store norske leksikon kunne bli for vanskelige for yngre elever og andre som strever med lesing.

Målet har vært å gjøre den samme kvalitetssikrede kunnskapen tilgjengelig for flere. Dette ligger tett opp til Lesekommisjonens mål om en inkluderende leseopplæring der alle elever, uavhengig av nivå, skal få den støtten og de utfordringene de trenger.

Oppbyggingen av Lille norske leksikon har vært finansiert av Sparebankstiftelsen DNB, Fritt Ord og NFFO. Prosjektfinansieringen tar slutt i 2026, og leksikonet står uten finansiering fra 2027.

Vi ber derfor Lesekommisjonen anbefale nasjonale myndigheter å sikre varig finansiering av Lille norske leksikon. Norge bør ha råd til å opprettholde en gratis, reklamefri og kvalitetssikret kunnskapsressurs som gjør norsk fagkunnskap tilgjengelig også for barn og andre som trenger enklere tekster.

AVSLUTNING

Vårt hovedbudskap er ikke at leksikon skal erstatte bøker, lærebøker eller andre tekster. God leseopplæring trenger et rikt mangfold av tekster og sjangre, både digitalt og på papir. Men et leseløft kan heller ikke handle bare om hvor mye barn leser. Det må også handle om *hva* de får tilgang til gjennom lesingen.

Lesing gir tilgang til kunnskap. Kunnskap gjør det igjen lettere å lese og forstå nye tekster. Derfor mener vi at Lesekommisjonen bør se leseglede, lesemestring, begrepsforståelse og kunnskapsbygging i sammenheng - og sikre at alle barn har tilgang til god, forståelig og kvalitetssikret kunnskap.

Vennlig hilsen

Erik Bolstad
sjefredaktør, daglig leder
Store norske leksikon